

Державний торговельно-економічний університет
ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»

Відділення харчових технологій та сфери обслуговування
Циклова комісія харчових технологій, готельно-ресторанної справи та туризму

Андрієнко Артем Євгенович

КУРСОВА РОБОТА

**РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ КИЇВЩИНИ
У СУЧАСНИХ УМОВАХ**

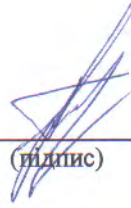
Навчальна дисципліна «Дизайн і технології надання туристичних послуг»

Ступінь освіти «фаховий молодший бакалавр,
Спеціальність 242 Туризм і рекреація,
освітньо-професійна програма «Туристичне обслуговування»,
група ТР-23
Галузь знань 24 Сфера обслуговування

Науковий керівник:
Гібкін Кирило Романович
викладач

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ

Керівник,



(підпис)

Кирило ГІБКІН

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач

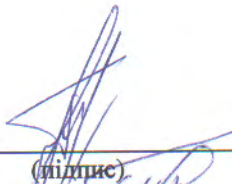


(підпис)

Артем АНДРІЄНКО

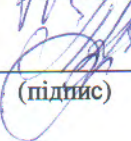
Підсумкова оцінка: 60/E (літера / балів)

Члени комісії з захисту:



(підпис)

Кирило ГІБКІН



(підпис)

Катерина ТЮРИНА

Державний торговельно-економічний університет
ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»

Відділення харчових технологій та сфери обслуговування
Циклова комісія харчових технологій, готельно-ресторанної справи та туризму

ЗАВДАННЯ НА КУРСОВУ РОБОТУ

з навчальної дисципліни «Дизайн і технології надання туристичних послуг»»

здобувачу ступеня освіти «фаховий молодший бакалавр»
спеціальності 242 Туризм і рекреації, освітньо-професійна програма «Туристичне
обслуговування»,
групи ТР-23

Андрієнка Артема Євгеновича

1. **Тема роботи** : РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ КИЇВЩИНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ


2. **Термін подання завершеної роботи до циклової комісії** – 20.11.2024 р.

3. **Графік виконання роботи**

Назва етапів виконання або структурних елементів роботи	Дата закінчення
Вибір теми курсової роботи	28.09.2024 р.
Розділ 1	30.10.2024 р.
Розділ 2	15.11.2024 р.
Подання на перевірку науковому керівнику	20.11.2024 р.

Завдання видав

Керівник,


(підпис)

Кирило ГІБКІН

« 28 » 09 2024 р.

Завдання отримав

Здобувач


(підпис)

Артем АНДРІЄНКО

« 28 » 09 2024 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Розділ 1 Туристичний потенціал ареалу дестинації Київщини	8
1.1 Географічне положення Київщини	8
1.2 Туристичні ресурси та інфраструктура Київщини	9
Розділ 2. Проект інноваційного туру	12
2.1 Маршрут інноваційного туру.....	12
2.2 Програма інноваційного туру.....	13
Висновки.....	17
Список використаних джерел.....	19

ВСТУП

Актуальність теми курсової роботи є надзвичайно актуальною з огляду на динамічні зміни в туристичній галузі, спричинені як глобальними тенденціями, так і місцевими викликами. Київщина має значний туристичний потенціал, який ґрунтується на багатій історико-культурній спадщині, природних ресурсах, географічному розташуванні та сучасній інфраструктурі. Водночас, розвиток туристичного сектору регіону потребує системного підходу до проєктування туристичних маршрутів, які здатні стати інструментом популяризації регіону, залучення інвестицій та збільшення туристичних потоків.

У сучасних умовах особливого значення набуває інноваційний підхід до розробки туристичних маршрутів, який враховує запити різних цільових аудиторій, глобальні тренди в туризмі (екотуризм, культурний туризм, гастрономічні подорожі) та необхідність адаптації до викликів, пов'язаних із безпекою, екологічністю та технологізацією. Київщина, маючи унікальні пам'ятки архітектури, заповідники, музеї, а також фестивалі й гастрономічні традиції, є ідеальним регіоном для створення маршрутів, що об'єднують культурно-пізнавальні, природні та розважальні аспекти.

Мета курсової роботи полягає у дослідженні сучасного стану, розвитку та перспектив туристичного сектору Київщини, а також у розробці ефективного туристичного маршруту, який сприятиме популяризації регіону, збільшенню туристичних потоків і зміцненню його позицій на внутрішньому та міжнародному туристичних ринках.

Завдання курсової роботи полягають у проведенні аналізу туристичного потенціалу Київщини, вивченні сучасного стану та перспектив розвитку туристичного сектору регіону, дослідженні існуючих тенденцій у сфері туризму, виявленні ключових проблем та викликів, а також розробці концепції туристичного маршруту, що базується на унікальних культурних, природних та історичних ресурсах області. Особливу увагу приділено обґрунтуванню використання інноваційних технологій у створенні конкурентоспроможного туристичного продукту, оцінці його економічної ефективності та розробці практичних

рекомендацій щодо інтеграції маршруту в регіональну стратегію розвитку туризму для підвищення туристичної привабливості Київщини.

Об'єктом дослідження є туристичний сектор Київщини, що включає культурно-історичні, природні та рекреаційні ресурси регіону, а також інфраструктуру та організаційно-економічні умови, які визначають його розвиток і перспективи в сучасних умовах.

Предметом дослідження є процеси формування, розвитку та просування туристичних маршрутів на основі туристичного потенціалу Київщини, а також інноваційні підходи до створення конкурентоспроможного туристичного продукту, що сприятиме підвищенню привабливості регіону для внутрішніх та міжнародних туристів.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема аналіз і синтез для вивчення туристичного потенціалу Київщини, системний підхід для оцінки розвитку туристичного сектору в сучасних умовах, порівняльний метод для аналізу успішних практик створення туристичних маршрутів, картографічний метод для розробки маршруту, а також методи експертного оцінювання та прогнозування для визначення перспектив і ефективності запропонованих рішень.

Наукова новизна курсової роботи полягає в комплексному підході до дослідження туристичного потенціалу Київщини та розробці інноваційної концепції туристичного маршруту, яка враховує сучасні тенденції, запити туристів та особливості регіонального розвитку. У роботі запропоновано використання інноваційних технологій, таких як цифрові інструменти для інтерактивного супроводу маршрутів, і вперше обґрунтовано значення інтеграції екологічних і культурно-історичних аспектів у створенні конкурентоспроможного туристичного продукту. Отримані результати можуть бути використані як основа для подальших досліджень і практичної реалізації в стратегії розвитку туризму регіону.

Практичне значення курсової роботи полягає у можливості застосування отриманих результатів для розвитку туристичного сектору Київщини. Запропонована концепція туристичного маршруту може бути використана

місцевими органами влади, туристичними фірмами та іншими зацікавленими сторонами для створення конкурентоспроможного туристичного продукту, який сприятиме залученню туристів, підвищенню економічної активності регіону та популяризації його культурної і природної спадщини. Рекомендації щодо впровадження інноваційних технологій у туризм, а також інтеграції екологічних та культурних аспектів можуть стати основою для формування стратегій сталого розвитку туризму, що забезпечить довгостроковий ефект для регіону.

Структура курсової роботи. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел із 10 найменувань. Робота складається з 11 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1.

ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АРЕАЛУ DESTИНАЦІЇ КИЇВЩИНИ

1.1 Географічне положення Київщини

Київська область розташована в центральній частині України, займаючи ключове положення в економічному, транспортному та політичному житті країни. Вона є однією з найбільших за територією областей України і відіграє важливу роль у формуванні регіональної та національної інфраструктури [1].

Київщина знаходиться в середньому поясі правобережної та лівобережної частини України. Її територія охоплює площу близько 28,1 тисяч квадратних кілометрів. На півночі область межує з Чернігівською областю, на сході — з Полтавською, на півдні — з Черкаською, а на заході — з Житомирською і Вінницькою областями. Важливим елементом географічного положення є розташування столиці України — міста Київ, яке, хоча адміністративно не входить до складу області, географічно є її центром.

Рельєф Київської області переважно рівнинний, з характерними особливостями правобережної та лівобережної частин. Правобережна частина області знаходиться в межах Придніпровської височини, яка поступово переходить у Поліську низовину на півночі. Лівобережжя області входить до Придніпровської низовини. В області також розташовані долини річок, які створюють унікальний ландшафт з численними заплавами, озерами та болотами [2].

Клімат Київської області є помірно континентальним з чітко вираженими порами року. Літо тепле, з середньою температурою липня +19...+21°C, зима м'яка, середня температура січня становить -4...-6°C. Середньорічна кількість опадів складає близько 600-700 мм, що забезпечує сприятливі умови для ведення сільського господарства та розвитку рекреаційних зон.

Через Київщину протікає головна водна артерія України — річка Дніпро, яка ділить область на дві частини: правобережну та лівобережну. В області також протікає багато інших річок, таких як Прип'ять, Десна, Ірпінь, Тетерів, Рось, які

забезпечують важливі водні ресурси для населення та промисловості. На території області розташовані численні водойми та водосховища, серед яких найбільшим є Київське водосховище, також відоме як Київське море. Ці водні об'єкти мають важливе рекреаційне значення і слугують основою для розвитку туризму та відпочинку[3].

Природні ресурси Київщини включають родючі чорноземи, що сприяють високій продуктивності сільського господарства, а також запаси піску, глини та торфу. Лісові масиви, які займають значну частину території області, зокрема у північних районах, створюють умови для розвитку екологічного туризму та рекреації.

Географічне розташування Київської області робить її важливим транспортним вузлом країни. Територією області проходять основні автомагістралі та залізничні маршрути, які з'єднують столицю з іншими регіонами України та сусідніми країнами. Також важливу роль відіграє аеропорт «Бориспіль», розташований у Київській області, який є головним повітряним вузлом України [4].

Завдяки своєму вигідному географічному розташуванню та багатству природних і культурних ресурсів, Київщина має великий потенціал для розвитку туризму. Її ландшафти, водні об'єкти, історико-культурні пам'ятки та близькість до столиці створюють унікальні можливості для внутрішнього та міжнародного туризму.

1.2. Туристичні ресурси та інфраструктура Київщини

Київщина володіє багатим спектром туристичних ресурсів та розвиненою інфраструктурою, що забезпечує її привабливість для внутрішніх і міжнародних туристів. Унікальне поєднання природних, історико-культурних та рекреаційних об'єктів створює сприятливі умови для розвитку різних видів туризму: екологічного, культурного, історичного, гастрономічного та активного відпочинку [5].

Київщина багата на природні ландшафти, ліси, річки, озера та заповідні території. Серед найвизначніших природних об'єктів:

Національний природний парк «Межигір'я», який поєднує мальовничі ландшафти та екологічно чисті території.

Дніпро та його водосховища – головна водна артерія регіону, що створює умови для водного туризму, риболовлі та активного відпочинку [6].

Білоцерківський дендропарк «Олександрія» – один із найстаріших і найбільших парків в Україні, з унікальними рослинами, пейзажами та історичними пам'ятками.

Заповідники та заказники, зокрема Канівський природний заповідник і Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник, які приваблюють любителів природи та екотуризму [7].

Київщина є колискою української культури та історії, що відображається в численних пам'ятках:

Києво-Печерська лавра (включена до списку ЮНЕСКО) та інші стародавні храми й монастирі [8].

Біла Церква з її архітектурними пам'ятками та історичними спорудами.

Козацькі фортеці та музеї в різних куточках області, які демонструють багату історію регіону.

Музей народної архітектури та побуту України в Пирогові – один із найбільших у Європі скансенів [9].

Регіон багатий на можливості для відпочинку та оздоровлення завдяки санаторіям, базам відпочинку та курортним зонам. Мальовничі місцевості, такі як Конча-Заспа, пропонують комфортний відпочинок серед природи.

Розвинена мережа автомобільних доріг і залізничних шляхів забезпечує зручний доступ до більшості туристичних об'єктів. Важливим елементом інфраструктури є міжнародний аеропорт «Бориспіль», який приймає туристів з усього світу. Водні маршрути на Дніпрі також мають потенціал для розвитку круїзного туризму.

Київщина пропонує широкий вибір засобів розміщення: від розкішних готелів до бюджетних хостелів і еко-садиб. Розвинена мережа ресторанів і кафе задовольняє потреби туристів, пропонуючи традиційну українську кухню та інтернаціональні страви.

Використання цифрових рішень, таких як інтерактивні карти, мобільні додатки для бронювання послуг і туристичних маршрутів, забезпечує зручність для відвідувачів. Багато туристичних об'єктів обладнано аудіогідами та інформаційними табло.

Регіон активно розвиває фестивалі, ярмарки та культурні заходи, які сприяють залученню туристів. Серед найвідоміших – міжнародні фестивалі в Білій Церкві, традиційні ярмарки в Переяславі та культурні події в Чорнобильській зоні.

РОЗДІЛ 2

ПРОЄКТ ІННОВАЦІЙНОГО ТУРУ

2.1 Маршрут інноваційного туру

Концепція маршруту базується на інтеграції інноваційних технологій, культурно-історичних цінностей та екологічної свідомості для створення унікального туристичного продукту, який поєднує активний відпочинок, пізнання історії та природи Київщини. Тур має на меті популяризацію маловідомих, але унікальних туристичних об'єктів регіону, забезпечення комфортного пересування та інтерактивного супроводу туристів за допомогою цифрових рішень [10].

Маршрут отримав назву «Слідами історії та природи Київщини: Інноваційний шлях» і включає:

1. Відвідування Національного музею народної архітектури та побуту України (Пирогів) із використанням аудіогідів через мобільний додаток.
2. Екскурсія до Білоцерківського дендропарку «Олександрія» з інтерактивною квест-програмою на основі доповненої реальності.
3. Подорож до Чорнобильського радіаційно-екологічного заповідника із супроводом експертів, які розповідають про унікальну екосистему регіону.
4. Відвідування фермерських еко-садиб із гастрономічним майстер-класом та дегустацією традиційних українських страв.
5. Прогулянка Дніпром на катері з інтерактивними лекціями про історію річки та її значення для Київщини.

Маршрут побудований з урахуванням еко-дружності, комфорту та доступності для туристів різного віку. Інноваційні рішення, такі як мобільний додаток із інтерактивною картою, аудіогідами та квестами, забезпечують інтерактивний підхід до знайомства з туристичними об'єктами.

Основною цільовою аудиторією маршруту є:

1. Молодь (18–35 років) – активні туристи, які зацікавлені в інноваційних підходах до подорожей, використанні технологій, а також поєднанні розваг із навчанням.

2. Сім'ї з дітьми – маршрут пропонує інтерактивні елементи, які дозволяють зробити відпочинок пізнавальним і цікавим для всієї родини.

3. Еко-туристи та любителі природи – маршрут передбачає екологічно чисті види транспорту, відвідування природних об'єктів та участь у заходах, спрямованих на збереження навколишнього середовища.

4. Іноземні туристи – через використання мультимовного мобільного додатка з інтерактивними функціями маршрут є доступним для туристів із різних країн.

Цей інноваційний тур націлений на задоволення сучасних потреб туристів у технологічному та екологічно відповідальному відпочинку, що поєднує унікальний досвід з комфортом і безпекою.

2.2 Програма інноваційного туру

Програма туру «Слідами історії та природи Київщини» пропонує п'ятиденну подорож, яка поєднує культурно-історичні, природні та інноваційні аспекти для створення незабутнього туристичного досвіду. У перший день група вирушає до Національного музею народної архітектури та побуту України (Пирогів), де за допомогою аудіогідів у мобільному додатку знайомиться з традиційною українською архітектурою та бере участь у майстер-класах з народних ремесел. Другий день присвячений дендропарку «Олександрія» в Білій Церкві, де туристи насолоджуються інтерактивною екскурсією з AR-технологіями, квестом та пікніком із локальними екологічними продуктами. Третій день включає подорож до Чорнобильського радіаційно-екологічного заповідника, де учасники дізнаються про унікальну екосистему регіону та відвідують екологічну лекцію. На четвертий день передбачено візит до еко-садиб, де туристи беруть участь у гастрономічних майстер-класах, дегустують традиційні українські страви та знайомляться з органічним фермерством. Завершує тур п'ятий день із круїзом по Дніпру, під час якого проводяться інтерактивні лекції про історію річки та мальовничі краєвиди Київщини. Тур створений з урахуванням екологічності, комфорту та інноваційного підходу, що робить його ідеальним вибором для молоді, сімей з дітьми, еко-туристів та іноземних гостей.

День 1: Київ – Національний музей народної архітектури та побуту України (Пирогів)

09:00 – 09:30: Зустріч учасників у Києві, інструктаж та відправлення до Пирогова.

10:00 – 12:00: Екскурсія музеєм з аудіогідами в мобільному додатку. Знайомство з українською архітектурою.

12:00 – 13:00: Участь у майстер-класах з народних ремесел (гончарство, ткацтво).

13:00 – 14:00: Обід у місцевому кафе з українською кухнею.

14:00 – 16:00: Вільний час для фотографій та прогулянки по території музею.

16:00 – 17:00: Повернення до Києва.

День 2: Біла Церква – Дендропарк «Олександрія»

08:00 – 09:30: Відправлення з Києва до Білої Церкви.

10:00 – 12:00: Інтерактивна екскурсія дендропарком із використанням AR-технологій.

12:00 – 13:00: Пікнік на природі (екологічні продукти).

13:00 – 14:30: Участь у тематичному квесті для учасників туру.

14:30 – 16:30: Вільний час для відпочинку та фотографування.

16:30 – 18:00: Повернення до Києва.

День 3: Чорнобильський радіаційно-екологічний заповідник

07:00 – 09:30: Відправлення до Чорнобильського заповідника.

10:00 – 12:00: Екскурсія з екологами про унікальну екосистему регіону.

12:00 – 13:00: Обід (організований пікнік).

13:00 – 15:00: Прогулянка територією заповідника, спостереження за дикою природою.

15:00 – 17:30: Повернення до Києва.

День 4: Еко-садиби – Майстер-класи та дегустації

09:00 – 10:30: Відправлення до еко-садиб Київщини.

10:30 – 12:00: Майстер-клас з приготування традиційних українських страв.

12:00 – 13:30: Дегустація готових страв, знайомство з локальними напоями.

13:30 – 15:00: Прогулянка фермою, знайомство з органічним фермерством.

15:00 – 16:30: Повернення до Києва.

День 5: Прогулянка Дніпром

09:00 – 10:00: Зустріч учасників у Києві, посадка на катер.

10:00 – 12:30: Круїз по Дніпру з інтерактивними лекціями та оглядом краєвидів.

12:30 – 13:30: Обід на борту з місцевими стравами.

13:30 – 14:30: Вільний час на кораблі, перегляд панорам Києва.

14:30 – 15:00: Завершення туру, вручення сертифікатів учасникам.

Ціна туру «Слідами історії та природи Київщини» розрахована з урахуванням усіх необхідних витрат на організацію п'ятиденного маршруту, забезпечення комфорту учасників та інтеграції інноваційних технологій. До загальної вартості включено наступні компоненти:

1. Транспортні витрати: Перевезення учасників автобусом протягом усіх днів туру, включаючи паливо та послуги водія. Оренда транспорту складає приблизно 1,000 грн на день, а витрати на паливо для маршруту (~300 км) становлять 2,000 грн.

2. Проживання: Учасникам надається комфортне розміщення у готелях середнього класу. Вартість проживання розрахована як 800 грн за одну особу на добу (4 ночі), що складає 3,200 грн за увесь період.

3. Харчування: До програми входить триразове харчування, включаючи сніданки, обіди та вечері. Середня вартість одного прийому їжі становить 300 грн на особу, що в сумі складає 1,500 грн за 5 днів.

4. Екскурсійні послуги: Оплата послуг екскурсоводів, гідів та вхідних квитків до музеїв, парків та заповідників. Середня вартість екскурсійних послуг на одну особу становить 300 грн.

5. Інноваційні технології: Для забезпечення інтерактивності маршруту передбачено використання мобільного додатку з аудіогідами, AR-технологій для інтерактивних квестів, а також оренда обладнання для технологій доповненої реальності. Витрати на ці технології оцінюються в 15,000 грн для групи.

6. Додаткові активності: До них належать участь у майстер-класах, дегустаціях традиційних українських страв, організація пікніків та круїз по Дніпру. Загальна вартість цих послуг становить 700 грн на одну особу.

7. Націнка туроператора: Включає організаційні витрати, адміністрування туру та отримання прибутку, що становить 20% від базової вартості.

Для групи з 20 осіб загальна вартість туру становить близько 180,000 грн, що включає всі перераховані вище витрати. Таким чином, індивідуальна ціна туру для одного учасника складає 9,000 грн, що є конкурентоспроможною пропозицією для п'ятиденного туру з насиченою програмою, комфортом та використанням інноваційних підходів. Ціна враховує всі аспекти організації, що робить тур доступним і привабливим для різних категорій туристів.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження було визначено багатий туристичний потенціал регіону, який базується на природних, культурних, історичних та рекреаційних ресурсах, а також проаналізовано сучасний стан і виклики, що стоять перед туристичною галуззю області.

Особливу увагу приділено розробці інноваційного туристичного маршруту, що відповідає актуальним тенденціям у сфері туризму, таким як екологічність, інтерактивність та використання цифрових технологій. Запропонований маршрут враховує запити різних категорій туристів, зокрема молоді, сімей з дітьми, еко-туристів та іноземних гостей, і включає унікальні об'єкти Київщини, такі як музей Пирогів, дендропарк «Олександрія», Чорнобильський заповідник, еко-садиби та круїз Дніпром.

Розрахована вартість туру показує його доступність для широкого кола споживачів, що сприяє популяризації регіону серед внутрішніх та міжнародних туристів.

Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані для реалізації маршрутів, інтеграції інноваційних технологій у туристичні послуги та формування позитивного іміджу Київщини як туристичного регіону. Таким чином, робота зробила внесок у розвиток сталого туризму, а також у створення конкурентоспроможного туристичного продукту, що сприятиме економічному та соціальному розвитку регіону.

CONCLUSIONS

The research identified the rich tourism potential of the region, which is based on natural, cultural, historical and recreational resources, and analyzed the current state and challenges facing the region's tourism industry.

Particular attention was paid to the development of an innovative tourist route that meets current trends in tourism, such as environmental friendliness, interactivity and the use of digital technologies. The proposed route takes into account the requests of different categories of tourists, including young people, families with children, eco-tourists and

foreign guests, and includes unique objects of the Kyiv region, such as the Pirog Museum, the Oleksandria Arboretum, the Chernobyl Reserve, eco-estate and a cruise on the Dnieper.

The estimated cost of the tour shows its accessibility for a wide range of consumers, which contributes to the popularization of the region among domestic and international tourists.

The practical significance of the work lies in the fact that the results obtained can be used for the implementation of routes, the integration of innovative technologies into tourist services and the formation of a positive image of the Kyiv region as a tourist region. Thus, the work contributed to the development of sustainable tourism, as well as to the creation of a competitive tourist product that will contribute to the economic and social development of the region.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: Методологія та методи аналізу, термінологія, районування: Монографія. – К.: Альтерпрес, 2001. – 436 с.
2. Гуцуляк А. Д. Розвиток екологічного туризму в Україні: перспективи та проблеми // Вісник Львівського національного університету. Серія географічна. – 2020. – № 47. – С. 122–129.
3. Заставний Ф. Д. Географія України: Навчальний посібник. – Львів: Світ, 1994. – 472 с.
4. Квартальнов В. А. Туризм: теория и практика: Учебное пособие. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 320 с.
5. Мацола В. С. Інноваційні технології в туризмі: сучасні виклики та перспективи розвитку // Науковий журнал «Економіка і суспільство». – 2021. – № 29. – С. 98–105.
6. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2020 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua>.
7. Павлов О. А. Туристичні ресурси України: Навчальний посібник. – Харків: Харківський національний університет, 2008. – 240 с.
8. Петров В. М. Організація туризму в Україні: стан, проблеми та перспективи // Вісник Київського національного університету туризму, економіки та права. – 2019. – № 14. – С. 15–21.
9. Рішення Київської обласної ради про затвердження стратегії розвитку туризму Київщини на 2021–2027 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://koda.gov.ua>.
10. Чорнобильський заповідник: екологічні аспекти розвитку // Наукові записки Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2020. – № 189. – С. 86–92.